

**O CARTE DESPRE „DRUMUL LA-NTORS ACASĂ”
IN MEMORIAM prof. univ., dr. hab. Vasile Bahnaru**

Eugenia MINCU

Institutul de Filologie Română „B. P.-Hasdeu” al USM (Chișinău)

Despre ce este această carte?

Despre limba română, despre „cea mai mare dreptate pe care poporul și-a făcut-o singur sieși” (Grigore Vieru), despre un *a fi* al cuvântului românesc în scrierea istoriei basarabene: afirmarea statutului de limbă oficială a Republicii Moldova, modificarea atitudinii lingvistice a autorităților din Basarabia, trecerea la grafia latină etc. Este o carte despre „o întoarcere lentă la izvoare”; titlul „dureros” așa spune al primului studiu, inclus în această culegere: „Mai lungă-mi pare calea acum la-ntors acasă” (Vasile Alecsandri) (p. 11-141).

„De altfel, menționează profesorul Vasile Bahnaru într-un interviu, revenirea la alfabetul latin, la limba română s-a realizat, în mare parte, și cu contribuția savanților din cadrul Institutului, fie că aceștia scriau și publicau în presa periodică materiale despre necesitatea revenirii la scrisul românesc, fie că intrau în componența unor comisii guvernamentale sau parlamentare care examinau această problemă. În categoria acestora, am fost și eu...”

Am selectat acest citat, deoarece l-am considerat esențial în aprecierea acestei culegeri, care este, *de facto*, o istorie a unui neam și a unei limbi, care a rezistat timpului grație OAMENILOR – „lingviști, scriitori și oameni de cultură și de știință ONEȘTI” (p. 119).

Care sunt punctele forte ale culegerii?

Multitudinea subiectelor puse în discuție – semasiologie, lexicologie, lexicografie, lingvistica generală, sociolingvistică etc. – sinteză a cunoștințelor polivalente.

„Bineînțeles, pe parcursul activității mele de cercetare am fost pus în situația să mă documentez și în alte domenii, mai ales în istorie și în special în istoria limbii române, în sociolingvistică, dialectologie, gramatică etc.”, spune profesorul Vasile Bahnaru într-un interviu.

De ce trebuie să citim această carte?

Articolul *Limba Română și baba care se piaptană* (p. 147-151) este un *Quo vadis?/Unde mergi?/Încotro o apuci?* LUME! Este un strigăt în totală nedumerire la realitatea lingvistică, un îndemn în a conștientiza importanța și valoarea limbii, condiție existențială în destinul unui om și în destinul unei națiuni.

Menționăm utilizarea în titlu a unei secvențe din înțelepciunea românească [...] „această parte intraductibilă a unei limbi formează adevărata ei zestre” (Mihai Eminescu).

Lucrarea *Naționalismul în publicistica lui Mihai Eminescu (analiza semasiologică și pragmatică)* (p. 277-302) – cuvintele-cheie: familie, neam, dragoste pentru propria națiune, patriotism (sinonim România), bună-credință, onestitate, *juis sanguinis*/legea sângelui (p. 282) etc., cuvinte (re)valorificate și mereu actuale.

Limbajul poetic eminescian, specificul stilistic al limbajului liric (niveluri fonetic, morfologic, lexical, sintactic) (p.151-180) este un studiu „de lux”, realizat „în baza liricii poetului” (p. 152).

Tema Eminescu, o temă abordată de profesorul Vasile Bahnaru la începuturile devenirii sale filologice: „Inițial, am elaborat câteva articole despre ocazionalismele lexicale, adică despre cuvintele create de autori. De exemplu, verbul eminescian a *heineiza* cu sensul „a face poezie”, menționează autorul.

Considerăm studiile *Unele coordonate lingvistice ale limbajului poetic eminescian* (p. 151-181) și *Naționalismul în publicistica lui Mihai Eminescu (analiza semasiologică și pragmatică)* (p. 277-302) „studii de poezie” ale acestei culegeri.

Limba română la începuturi, analizată din perspectiva unui organism viu, care evoluează și se dezvoltă organic și dinamic este subiectul studiului *Începutul modernizării lexicului românesc* (pe baza operelor lui Varlaam, Dosoftei și Antim Ivireanul) (p. 181-213) – sunt puse sub accent creativitatea și inovația, neologizare în sistemul lexical al limbii române, în perioada de referință, dar și momentul „de introducere a limbii române în serviciul divin” (p. 181). Studiul propune o cunoaștere a limbii române „la începuturi” (structură, gramatică, lexic) și o percepere și o înțelegere a influențelor altor limbi care au contribuit la formarea ei, în contextele respective, istoric și sociocultural.

Lucrarea *Conceptul de câmp semantic în lexicologia modernă (referire spectrală la studiile lui Eugen Coșeriu)* (p. 319-328), în care limba este reprezentată ca „tablou al universului” (p. 319), în care se cere „aranjarea cuvintelor după rang”, „în grupuri asociative”, care să dea „structură și sistem limbii” vine în susținerea afirmației lui Tudor Arghezi: „În limbă cuvintele nu stau izolate. Dicționarul le dă ordine și explicare. Comunicarea ideilor începe cu alegerea cuvintelor, împrejurări deosebite cer cuvinte pe potriva lor. N-avem dreptul să scădem cu nimic bogăția și onoarea limbii noastre”. Astfel, relațiile ierarhice hipo-/hiperonimie dezvoltă rețele lexicale (paradigmatice și sintagmatice), care se cer percepute, analizate, conceptualizate etc., căci acesta este „meșteșugul blestemat și fericit al cuvintelor” (Tudor Arghezi).

Pasiunea și dragostea pentru adevărul lingvistic, pentru filologia autohtonă, pentru neamul românesc l-au format pe profesorul Vasile Bahnaru ca specialist notoriu consacrat al *Ars linguae Romaniae*.

Menționăm îndrăzneala lingvistului Vasile Bahnaru a fi un promotor al abordării științifice netradiționale a problemei originii limbii române și consideră că limba română, ca celelalte limbi neoromanice, nu descinde din limba latină codificată în gramatici și vorbită de oamenii de cultură, scriitorii, oratorii și oamenii politici romani, ci descinde din dialectele vorbite în Balcani de populațiile antice, inclusiv de geto-daci, dialecte etichetate direcției de cercetare (pionierul acestei direcții de cercetare este Bogdan Petriceicu-Hasdeu).

Lingvistul Vasile Bahnaru și-a dedicat viața studiului filologic. A semnat nenumărate monografii, dicționare, articole științifice consacrate aspectelor lexicale, gramaticale, stilistice, semantice ale vocabularului românesc. A avut o contribuție incontestabilă în dezvoltarea terminologiilor domeniiale în limba română din Republica Moldova.

Lucrarea *Pagini de lingvistică basarabeană* de Vasile Bahnaru (328 de pagini) reprezintă o contribuție substanțială la studiul lingvisticii din spațiul

basarabean, în care distinsul filolog Vasile Bahnaru argumentează convingător unitatea teritorială a limbii române. Culegerea este fundamentată pe materiale relevante referitoare la istoria limbii, probleme de semasiologie, aspecte ale funcționării limbii române etc., însoțite de o critică riguroasă a constructelor pseudoștiințifice vehiculate în discursul unor reprezentanți politici din Republica Moldova. Lucrarea se distinge prin potențialul său științific, contribuind la elucidarea subiectelor *versus* identitate națională în spațiul românesc, încurajând, totodată, afirmarea conștiinței naționale în context european.

Prin urmare, considerăm culegerea *Pagini de lingvistică basarabeană* de Vasile Bahnaru „carte de onoare” în repertoriul bibliografic științific din Republica Moldova și omagiem personalitatea **Vasile Bahnaru In aeternitate magister**.

Notă: Articol elaborat în cadrul subprogramului de cercetare 010301 „Perspective interdisciplinare asupra fenomenelor de confluență și de confruntare în domeniile lingvistic, literar și folcloric în spațiul basarabean ca limes civilizațional și frontieră geopolitică”, Institutul de Filologie „Bogdan Petriceicu-Hasdeu” al USM.

Vasile BAHNARU. *Pagini de lingvistică basarabeană*. București: Editura Academiei Române; Brăila: Editura Istros a Muzeului Brăilei „Carol I”, 2022. 328 p.

